

A 231
5

Aufg. Sammelbd. 2. Bd.

Hist.

III. c. d.

m

n

Q. F. F. S
**CRITICAE SACRAE
SANIORIS
SPECIMEN I.**

QVO PRAEMISSO
**FAVTORES AC PATRONI
SCHOLARVM,
VT
ORATIONIBVS VII.**

d. III. Nov. cl̄o lb̄o cc XLVII.

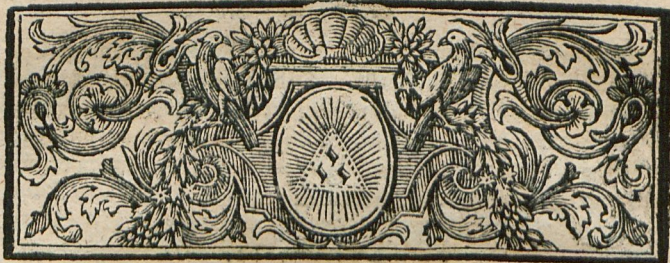
HORA II. POST MERIDIEM

INTERESSE VELINT,

HVMANISSIME INVITAT

**CHRISTIANVS SCHOETTGENIVS,
CRVCIANI RECTOR.**

DRESDAE,
LITTERIS HARPETERIANIS.

CRITICAE SACRAE SANIORIS SPECIMEN I.

Qui rem Criticam sectantur, eos decet primum reverenter de sacro Codice sentire, utpote libro divinitus inspirato, tum vero sufficienti non artis Criticæ solum generatim acceptæ, sed etiam lingvarum sacrarum, cognitione non mediocriter esse instructos. Quando de arte Critica generatim sumpta loquor, paucis indico, nondum adesse hujusmodi librum, quem juventuti merito suo liceat commendare, quum liber Joannis Clerici, qui hoc titulo prodiit, nihil aliud agat, quam ut opiniones auctoris sui frivolas & absurdas incautæ juventuti aliquo velamine obtegat. In Critica sacra caute omnino agendum est, nec inconsulte aut temere aliquid audendum, quod superiore ac nostro seculo multis accidit. Neque vero sola cognitio lingvarum sacrarum Grammatica & Theologica, sed Historica quoque hic requiritur: quippe sine qua nihil sani hic proferetur.

X 2

Pri-

❁ ○ ❁

rem, vulgo vocant Midrasch Tehillim. Is ad verba nostra hæc commentatur. כָּאֲרִי יָדַי וְרַגְלֵי רַ' יְהוּדָה אֹמֵר. עָשׂוּ לִי כַשְׂפִּים. הוֹכֵרוּ יָדַי וְרַגְלֵי: כָּאֲרִי. Sicut leo manus & pedes meos. *R. Jebuda dixit: Fecerunt mihi magiam, perfosse sunt manus meæ & pedes mei.* Vides hic depravationem Judæorum recentiorum, qui editiones impressas curarunt. In textu ponunt vocem כָּאֲרִי, in explicatione vero ita se gerunt, ut palam sit, lectum ab illis fuisse כָּאֲרִי, tertiam scilicet pluralem. Cave autem, Lector, hæc verba in ipso libro Midrasch Tehillim quæras: nam utraqve editio, quam præ manibus habeo, Bomberegiana & Amstelodamensis recentissima, hæc verba non exhibet. Vnde veto, inquis, illa tibi nota sunt? respondeo, ex Jalkut Simeoni tom. II. fol. 97, 4. qui laciniam ex Midrasch, ut solet, excerpfit, & nobis fraudem tribulium suorum fecit manifestam. Is liber confectus est ante tempora inventæ typographiæ. Qui vero Midrasch typis subjecerunt, & verba hæc expungere ausi sunt, non cogitarunt de libro Jalkut. Igitur Deus, qui fraudem hæc Judaicam permisit, ex altera tamen parte pro sapientia sua rationem fraudes illorum detegendi nobis exhibuit. Er fuit, qui in editione Francosurto-Viadrina margini adlineret, hæc verba in ipso Midrasch non inveniri: id quod res ipsa docebat. Porro ipsi Judæorum Masoretæ sive Critici aperre profitentur, in Codicibus antiqvis lectum fuisse כָּאֲרִי: Sic enim expressit in Masora magna Numer. XXIV, 9. כָּאֲרִי ב. וְסִי כָּרַע 9. שכב כָּאֲרִי: כָּאֲרִי יָדַי וְרַגְלֵי כָּאֲרִי כְּתִיב: *Vox כָּאֲרִי bis occurrit in sacris literis.* Numer. I. c. Incurvavit se & præcubuit sicut leo: & in loco Psalms: Sicut leo manus & pedes meos: *ubi tamen in textu scriptum est כָּאֲרִי* Scripseram hæc, quum ubi forte inviderem in Caput secundum Tractatus Talmudici Avoda Sara, a Georgio Eliesere Edzardi, viro his literis non leviter tincto, separatim editum, ubi vir laudatus in Com-

X 3

men-

mentario p. 244. hanc locorum bigam jam adduxit. Ne quis igitur me plagii accuset, facile mihi, vel non jurato, Lector æquus crederet, me hos ipsos auctores pervolvisse, id quod de Midrasch Tehillim tomus posterior Horarum Hebraicarum satis luculenter docet.

3. Porro docendum nunc est, medio ævo adhuc adfuisse Codices Hebraicos, in quibus lectum sit כָּאָרִי vel כָּרִי. Et primo quidem Hieronymus a S. Fide, Ex-Judæus, sæculi XV. scriptor, in opusculo contra Judæos I, 8. ex Breschich rabbadicit, occurrere hic תִּקּוּן סוּפְרִים, sive correctionem Criticam Sapientum, qui olim hoc sibi sumserunt, ut quædam in sacris literis, ex mente sua non satis judiciose scripta, emendarent. Notandum vero est, verba, quæ is in libro laudato Breschich rabba legerat, in exemplis hodie impressis non haberi. Et tamen jam ante ipsum Raymundus Martini in Pugione Fidei part. III. distinct. III. c. 16. §. 32. idem profert, additis his verbis: *Sed hoc est correctio, vel potius, corruptio scribarum.* Quum vero hi Duumviri, in scriptis Judæorum satis exercitati, de Tikkun Sopherim loquantur, nescio quid de fide sequiorum Judæorum tenendum sit, qui locum hunc Psalmi, quantum quidem mihi constat, ubique ex serie תִּקּוּן Tikkunim expunxerunt. Hoc mihi, scripta ipsorum quotidie volventi, constat, eos ad hunc Psalmum, & hunc præcipue versum, paucissima esse commentatos, imo, quæ majores ipsorum commentati fuerant, ex libris imprimendis expunxisse. Prodeat nunc Petrus Niger, qui lingua germanica Eslingæ 1477. *Stellam Messie* edidit, librum hodie rarissimum. Is Judæos aperte falli accusat, prout verba ejus sequentia docent: *Notandum hic est, Judæos pessimos hunc textum corrupisse, & quum olim lectum sit Karu, perfoderunt, prout, hodieque in exemplis vetustioribus legitur, ipsi scribunt* Kaari,

Kaari, quod vertendum, sicut leo manus & pedes meos. Adeoque effugere & extinguere cupiunt sensum Scripturae sacrae, ex qua passionem Christi, Domini nostri, comprobamus, quippe cuius manus & pedes pessimi Iudaei & gentiles perfoderunt. Recentiore aetate Petrus Galatinus in opere de Arcanis Catholicae veritatis VIII, 17. haec memorat: *In aliquibus tamen vetustissimis כרו caru, quod idem est, ac foderunt, scriptum reperitur.* Alios tres testes recentiores, qui idem docent, refert Augustus Pfeifferus in Exercitatione de hoc ipso Psalmi loco, quam *Crucem Criticorum* inscripsit, §. 14. quos non exscribo, praeter hoc unicum, lectionem כאר in Codice manu exarato Bibliothecae Jenensis hodieque existare.

Ex his itaque constat, lectionem כאר non a Spiritu Sancto, sed a perversitate Iudaeorum ortam esse, illud vero כרו vel כר, quod eodem recidit, antiquissimis & mediis temporibus in usu fuisse. Igitur recte cum Luthero nostro statuimus, illam depravationem a Iudaeis intentatam, a Deo quodammodo permissam, a rudioribus & inexercitatis non satis perspectam, multumque negotii viris doctis faceissentem, ex Codicibus biblicis esse ejiciendam. Quod eo facilius procedet, quia in omnibus fere versionibus occidentalibus vera lectio servata, & in ipsa praxi retenta est.

Jesa. IX, 3.

Notum est, dari loca Biblica XVIII, in quibus Iudaei voces דא & די confuderunt. Vnicum tantummodo exemplum adducam, ex quo de reliquis omnibus iudicium ferri poterit. Jesaias c. IX, 3. de Messia haec vaticinatur: *לא הגרלת שמחה, non multiplicasti gaudium: sic enim verba in Codicibus nostris legun-*

⊙ ○ ⊙

9

Sic igitur veram & antiquam lectionem, ipso Judæorum testimonio usi, satis superque confirmatam dedimus.

Jesa. IX. 5. 6.

Aliud exemplum suppeditat locus ex eodem capite, de Messia nascituro agens, ubi tamen alia adduntur, divinitatem illius indicantia. Quid hic Judæi? Non potuerunt testimonium tam luculentum concoquere, hinc aliquid interferunt, ut illud aliquo modo obscurarent. Mem scilicet clausum in media voce posuerunt, sic, ut nunc Codices nostri legant למרכה. Quam rem non adtendentes quidam ex Christianis in hoc Mem clauso mysteria quæsiwerunt, & crediderunt, Messiam ex utero Mariae clauso prodiisse: quo nihil dici potest absurdius. Si enim Christus nobis in omnibus, excepto solo peccato, similis factus est, id quod Spiritu Sancto doctore pie & vere credimus, in nativitate quoque similis fuit. Neque illa apertio uteri Mariae, virginitati illius quidquam derogat, quippe quæ neque in uteri clausura, neque apertione consistit, sed in eo, quod *ἀνδρα ἐκ ἐγώνων*. Judæi vero nobis singularem aliquam veritatem eripere volunt, nimirum regnum Messie pacificum & æternum esse debere: sibi autem illud adrogarunt, hoc sensu: *לם רבה המשרה*, *ipssis* (Israelitis) *multum & magnum erit imperium*. Sed ad rem Criticam deveniamus. Fateor, antiquam esse corruptionem, quippe quæ jam in Sohar occurrit Genes. fol. 12. col. 46. fol. 26. col. 203. Numer. fol. 65. col. 259. & Tikkune Sohar c. 5. ubi nescio quæ mysteria ex illo Mem clauso eliciunt. Occurrit quoque in Sanhedrin fol. 94. 1. ex quo tamen loco illud in rem nostram salutariter acceptamus, verba hæc Prophetæ de Messia agere. Fateor & illud, in Targum & versionibus antiquis parum hic nobis esse subsidii ad veritatem indagandam, quia

)(

quia plerique non tam verba verterunt, sed tantum sensum nobis expresserunt. Solus Theodotion ab Eusebio citatus ita vertit: τὴν πληθύνει τὴν παιδείαν, quo ipso ostendit, se τὸ 7 tanquam præfixum in codice suo habuisse, non autem peruersum illud מל, quippe quod hebraicum non est, legisse. Ipsi autem Judæi antiquam & veram lectionem in scriptis antiquioribus conseruauerunt, in quam rem adducimus Vajikra rabba sect. 36. fin. Bammidbar rabba sect. 11. fol. 213. 2. Pesikta sotarta fol. 41. 3. Midrasch Ruth rabba fol. 43. 2. & tractatum Talmudicum Schabbath fol. 55. 1. ubi expresse legitur למרכה. Sensus autem, quem Spiritus S. indigitat, hic est: *Ei, qui multum & magnum facit imperium, & paci (sub eo) non est finis.*

Ex hæc locarum Triga videbit Lector, quomodo ego in Critica V. T. quendam virum doctum versari cuperem, cui hæc sunt obseruanda: 1. Judæos ex mero contra Seruatorem odio cõdices sacros corrupisse: id quod nemo negabit, quam eos ἐν αὐτοφώρῳ deprehenderimus. Igitur illas corruptiones non ante tempora Seruatoris incarnati, verum potius post illa, susceptas esse certissimum est. 2. Omnes illas deprauationes, tum alios scribarum & pseudoeriticorum lapsus, quacunque in re consistant, tollendas esse ex collatione interpretum antiquissimorum, Chaldæorum pariter & Græcorum, item citationibus Rabbinorum veterum, prout a me jam ostensum est. 3. Res omnis agenda est in timore Domini, qui, ut omnis sapientie, sic & Criticæ, principium est. 4. Non negligenda est lana doctrina Ecclesiarum nostrarum, ex ipso Dei verbo depromta, quippe quæ de Θεοπνευστικῶν & ἀποκριτικῶν sacrarum litterarum relictissime docent: quamvis negandum non sit, eas huc usque permisisse, ut Codices Biblici plerumque adhuc ad mentem Masoretarum imprimerentur.

Hæc

Hæc præmisi, ut gustum Lectoris tentarem, & scirem, an hoc modo pergendum sit. Si enim veritatem non licebit sine controversia tractare, abunder suo quisque genio: nam ego hic bono Ecclesiæ intervire cupio. Nunc ad rem nostram. Producenti sunt rursus aliquot ex discipulis nostris, ut publice loqui discant, & specimen simul diligentia suæ exhibeant. Materiam illis dicendi de OTIO proposui, quæ in Scholis nunquam satis exerceri potest. Hinc

1. JO. LUDOVICVS VOGEL, *Dresdensis*, docebit, *Otium esse vel honestum vel inhonestum.*

2. CHRISTIANVS ADOLPHVS CRAMER, *Seiffersdorffensis* ex vicinia urbis Radebergensis, *Otium inhonestum in quo consistat.*

3. JO. GOTTLLOB PEVCERVS, *Maxensis*, *Otium illud originem habere a Diabolo.*

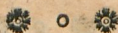
4. SAMVEL GOTTHELFF MENDE, *Altenbergensis*, *Otium parere vitia.*

5. JO. CHRISTIANVS GOEBEL, *Ruppensdorffensis* ex agro Dippoldiswaldensi, *Otium parere paupertatem.*

6. CAROLVS GODOFREDVS WINDISCH, *Pirnensis*, *Otium legibus publicis esse coercendum.*

XX 2

7. FRI-

7. FRIDERICVS AVGVSTVS DOERFF-
LING, *Liebenwerdensis*, ostendet, *Tabernas cerevisarias &*
vinarias frequentare maximam apud Germanos partem otii con-
situere.

Hoc exercitium publicum instituetur d. III. No-
vembris, hora II. post meridiem, qvod ut Scholæ
nostræ Fautores ac Patroni præsentia sua ornare
dignentur, favorem ipsorum præsentem ac paratum
rogamus & expectamus. Dab. Dresdæ
d. XXIV, Oct. clb Id cc XLVII.

AB: 153 137

ULB Halle 3
003 898 784

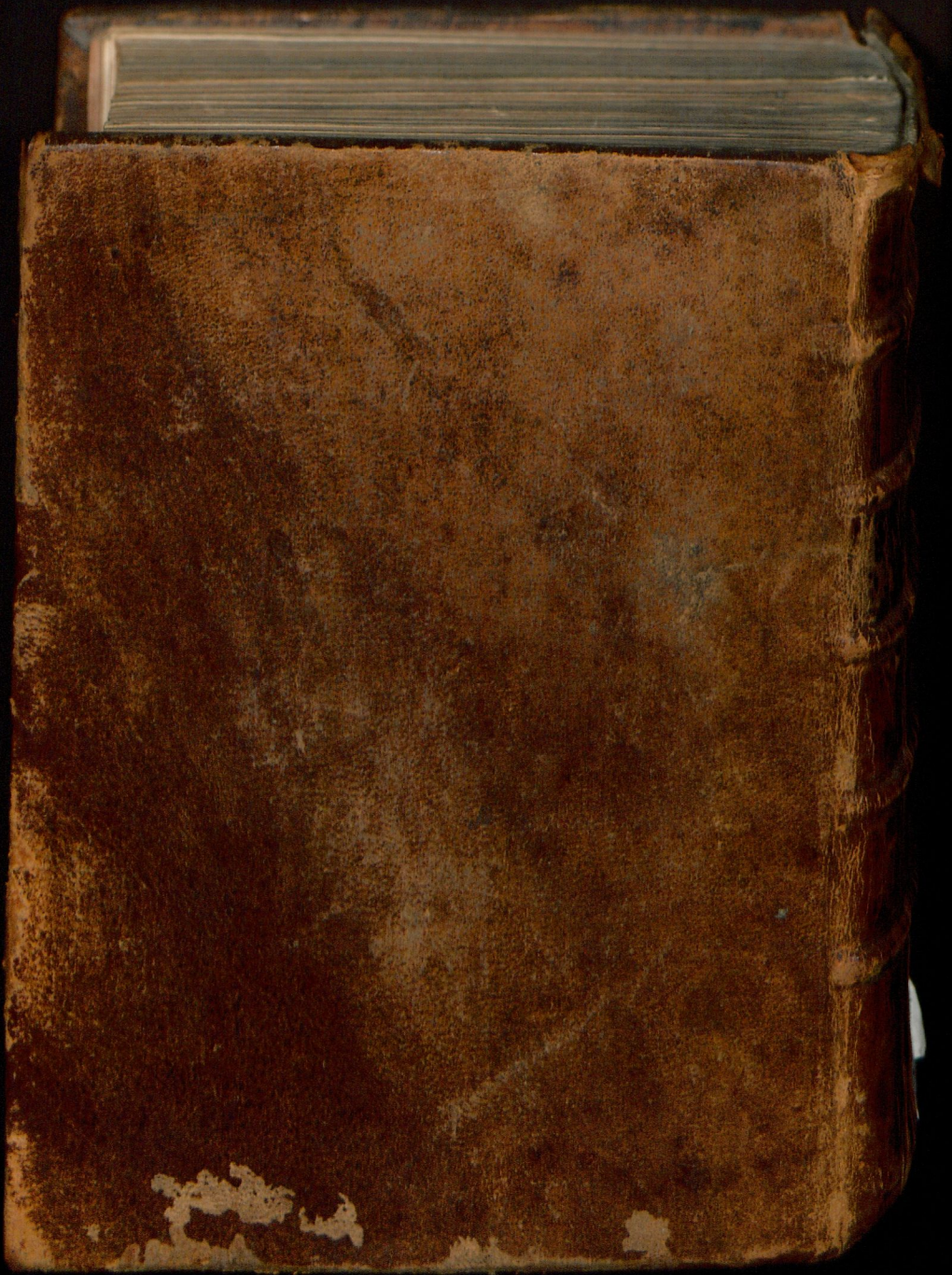
VD 18

56.

R

WAT

m

12

Q. F. F. S
**CRITICAE SACRAE
SANIORIS
SPECIMEN I.**

QVO PRAEMISSO
**FAVTORES AC PATRONI
SCHOLARVM,
VT**

ORATIONIBVS VII.

d. III. Nov. clb lb cc XLVII.
HORA II. POST MERIDIEM
INTERESSE VELINT,
HVMANISSIME INVITAT

**CHRISTIANVS SCHOETTGENIVS,
CRVCIANI RECTOR.**

DRESDAE,
LITTERIS HARPETERIANIS.

